

УДК 026:37](477-25)ДНПБУ:005.336.5:005.57

*І. І. Хемчян,
зав. відділу ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського*

НАУКОВО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ШКІЛЬНИХ БІБЛІОТЕК УКРАЇНИ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ НАЦІОНАЛЬНОЇ ОСВІТИ

У статті висвітлено діяльність головного координаційного науково-методичного центру мережі освітянських бібліотек Міністерства освіти і науки України та Національної академії педагогічних наук України – Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського щодо науково-методичного забезпечення шкільних бібліотек України, досліджено її вплив на оптимізацію їх роботи.

***Ключові слова:** Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського, науково-методична робота, шкільні бібліотеки, інноваційний розвиток, професійна самоосвіта.*

Постановка проблеми. Освіта – основа інтелектуального, культурного, духовного, соціального, економічного поступу суспільства й держави. Розвиток освіти в Україні тісно пов'язаний зі становленням Української держави. За роки незалежності в Україні оновлено нормативно-правову базу системи освіти, поступово здійснюється реформування та модернізація її структури, змісту, форм і методів навчання, удосконалюється управління закладами системи освіти на основі принципів гуманізму й демократії.

Глобальна інформатизація, формування інформаційно-комунікаційного середовища потребує створення в нашій країні конкурентоспроможної освітньої системи, яка дасть змогу уникнути відриву якості освіти від сучасних вимог життя в інформаційному суспільстві. Зміни в системі національної освіти визначаються стратегією випереджувального інноваційного розвитку та відбуваються в контексті європейської інтеграції з орієнтацією на фундаментальні цінності світової цивілізації зі збереженням кращих досягнень і традицій вітчизняної освіти й науки.

25 червня 2013 року Указом Президента України № 344/2013 схвалено «Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року» [4]. Серед її перспективних завдань, які потребують виконання, на першому місці знаходиться побудова ефективної системи національного виховання на засадах загальнолюдських, полікультурних, громадянських цінностей, забезпечення фізичного, морально-духовного, культурного розвитку дитини, формування соціально зрілої творчої особистості, громадянина України й світу, підготовка молоді до свідомого вибору сфери життєдіяльності. У Національній стратегії наголошується на важливості самореалізації кожної особи, різнобічного та своєчасного розвитку дітей і підлітків, їх творчих здібностей, закладання основ для виникнення навичок самоосвіти, тобто на становленні особистості у всіх її проявах.

Сучасна система освіти повинна забезпечувати формування особистості, яка усвідомлює свою належність до українського народу, європейської цивілізації,

орієнтується в реаліях і перспективах соціокультурної динаміки, підготовлена до життя в постійно змінюваному, конкурентному, взаємозалежному світі. Для того, щоб становлення такої особи відбулося в умовах загальноосвітнього навчального закладу, необхідно створити належні передумови для розкриття індивідуальних особливостей кожного учня, задоволення його навчальних потреб, використовувати особистісно орієнтований підхід до організації педагогічного процесу задля ефективності навчання, розвитку та виховання школярів.

Національна система освіти складається із закладів освіти, наукових, науково-методичних, методичних, науково-виробничих установ, державних і місцевих органів управління освітою й самоврядування в цій галузі. Вона являє собою мережу закладів різного типу та рівня. Базовим елементом такої системи є школа. Станом на вересень 2012 р. в Україні функціонувало 19,9 тис. загальноосвітніх навчальних закладів різних типів, в яких навчалось 4 млн 293 тис. учнів.

Важливим структурним підрозділом і невід'ємним складником кожного навчального закладу є шкільна бібліотека, котра покликана сприяти створенню оптимальних умов для реалізації освітніх і виховних завдань названих установ шляхом реалізації інформаційної, освітньої, культурної й дозвіллевої функцій. Виконуючи їх, книгозбірня допомагає розвиватися інтелектуальному та творчому потенціалу тих, хто вчить і тих, хто навчається. Зокрема, інформаційна функція забезпечує доступ до відомостей, задовольняє інформаційні потреби школярів, учителів й інших категорій працівників загальноосвітніх навчальних закладів. Бібліотека реалізує її, використовуючи як власні інформаційні ресурси, так і матеріали інших книгозбірень, бібліотечних й інформаційних мереж і систем. Освітня – сприяє освіті та вихованню особистості учнів за допомогою надання інформаційних ресурсів і послуг, формування інформаційної культури учасників навчально-виховного процесу в школі; культурна – забезпечує духовний розвиток читачів, залучає їх до цінностей вітчизняної й світової культури, створює умови для репродуктивної та продуктивної культурної діяльності; дозвіллева – сприяє змістовному проведенню вільного часу школярами, формуванню творчого комунікативного майданчика.

Сучасний етап розвитку освіти тісно пов'язаний з використанням новітніх інформаційно-комунікаційних технологій. У Законах України «Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 рр.» [5] і «Національній доктрині розвитку освіти» [3] зазначається, що нині пріоритетом національної освіти є впровадження таких технологій, адже вони забезпечуватимуть подальше вдосконалення навчально-виховного процесу, доступність й ефективність освіти, підготовку молодого покоління до життєдіяльності в інформаційному суспільстві. Зважаючи на це, одним з основних напрямів діяльності шкільної книгозбірні стає активне застосування сучасних інформаційно-бібліотечних технологій, нових методів створення, збереження, обробки інформації, надання користувачам доступу до ресурсів Інтернету, реферативних і повнотекстових баз даних, електронних

довідників та енциклопедій, що значно змінює цілі, завдання й функції бібліотечної діяльності. У таких установах виробляється принципово новий комплексний підхід до інформаційно-бібліографічного й бібліотечного обслуговування педагогів та учнів відповідно до їх потреб, котрі постійно зростають, розширюється асортимент пропонованих бібліотекою інформаційних послуг і продуктів. Для забезпечення інноваційного розвитку шкільної книгозбірні необхідно оснастити її сучасною комп'ютерною технікою, підключити до мережі Інтернет, придбати ліцензійне програмне забезпечення, сформувати фонд мультимедійних засобів, створити для членів навчально-виховного процесу комфортні умови для роботи з інформацією. Тільки реалізувавши зазначені вимоги, такі установи зможуть працювати як сучасні бібліотечно-інформаційні центри.

Трансформуючись у головний центр інформаційної інфраструктури навчального закладу, шкільна книгозбірня створює середовище, яке за допомогою нових інформаційно-комунікаційних технологій сприяє підвищенню професійного рівня вчителів, зростанню самоосвітньої активності учнів та їх інформаційної культури. Сьогодні в Україні простежується тенденція до збільшення кількості загальноосвітніх закладів, де бібліотеки перетворюються в сучасні шкільні бібліотечно-інформаційні центри, зростає також кількість таких освітніх установ, які розпочинають роботу в цьому напрямі.

Необхідно зазначити, що на інноваційний розвиток шкільних книгозбірень України значно впливає діяльність Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського (ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського), на котру покладено функції головного координаційного науково-методичного центру бібліотек освітянської галузі України різних типів і видів, зокрема й шкільних.

Мета статті: проаналізувати результати наукової роботи ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського щодо науково-методичного забезпечення шкільних бібліотек України.

Основна частина. З 2000 року ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського здійснює науково-методичне керівництво діяльністю шкільних бібліотек. Її науково-дослідна й науково-методична робота базується на вивченні історії таких установ, аналізі реального стану їх функціонування, розробленні нормативно-правової бази, підготовці методичних рекомендацій, проведенні різнопланових заходів щодо підвищення професійного рівня шкільних книгозбірень.

Для реалізації поставлених завдань ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського підготовлено перспективний план заходів щодо науково-методичного забезпечення інноваційного розвитку шкільних бібліотек. У ньому подано перелік дій, здійснення яких сприятиме модернізації бібліотек загальноосвітніх навчальних закладів, зокрема оновленню нормативно-правової бази, удосконаленню матеріально-технічного забезпечення, формуванню якісних бібліотечних фондів, розвитку кооперації та інтеграції інформаційних ресурсів, підвищенню кваліфікації співробітників зазначених установ.

За тринадцять років ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського проведено велику різнопланову роботу з науково-методичного забезпечення діяльності шкільних бібліотек України, яка значно вплинула на оптимізацію їх діяльності. Так, 2006 р. названою книгозбірнею розроблено важливий документ – «Концепція інформатизації мережі бібліотек загальноосвітніх навчальних закладів України» [2]. У ньому визначено головну мету інформатизації, яка полягає в реформуванні роботи таких установ, підвищенні їх ролі в навчально-виховному процесі, створенні умов, що сприятимуть наближенню рівня навчання до європейських і світових стандартів, професійному зростанню вчителів і творчому розвитку учнів. Концепція допомогла привернути увагу до шкільної книгозбірні як до цілісної самодостатньої структури, системного складника загального процесу інформатизації середньої освіти України.

Аналогічне завдання мала й Паспортизація шкільних бібліотек, проведена вперше в Україні 2010 р. за ініціатииви ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського та підтримки МОН України. На підставі наукового аналізу інформації, отриманої в результаті Паспортизації, науковцями книгозбірні підготовлено аналітичну довідку для МОН України, в якій висвітлено незадовільний стан шкільних бібліотек, зокрема: недосконалу нормативно-правову базу, застарілі фонди, відсутність комп'ютерної техніки й підключення до світової мережі Інтернет, кадрове забезпечення. Також у документі зроблено висновки та подано рекомендації, котрі сприятимуть інноваційному розвитку книгозбірень загальноосвітніх навчальних закладів. Департамент загальної й середньої освіти МОН України використав відомості Паспортизації для підготовки довідки на запит Кабінету Міністрів України щодо сучасного стану бібліотек загальноосвітніх навчальних закладів України. Інформація, передана до Кабінету Міністрів України, дала підстави для надання доручення (лист від 30.09.2011 № 43941/1/1-11) МОН України вжити заходів, котрі сприяли б покращенню діяльності вітчизняних шкільних книгозбірень.

2012 р. МОН України видало Наказ «Про вдосконалення діяльності бібліотек загальноосвітніх навчальних закладів» (№ 111 від 06.02.2012 р.) і зобов'язало Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України щоквартально збирати, аналізувати й узагальнювати відомості, які подаються (за встановленою формою) від АР Крим, управлінь освіти й науки, Київської та Севастопольської обласних держадміністрацій, зокрема інформацію про кількість комп'ютерів, встановлених за цей період у книгозбірнях, кількість таких установ, підключених до Інтернету, поповнення бібліотечних фондів, кадрове забезпечення, заходи з підвищення фахового рівня шкільних бібліотекарів тощо. Узагальнені дані щоквартально передаються на розгляд до Кабінету Міністрів України. Зважаючи на те, що виданий наказ активізував діяльність щодо розвитку шкільних бібліотек України, а також враховуючи, що такі процеси відбуваються дуже повільно, цього річ дію наказу продовжено до 2015 р.

З метою тісної взаємодії головного науково-методичного центру з МОН України в питаннях роботи щодо інноваційного розвитку шкільних книгозбірень України

укладено угоду про співпрацю між ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського й Інститутом інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. Нею передбачено спільну діяльність у наступних напрямках: вироблення державної політики в галузі бібліотечно-інформаційного забезпечення учасників навчально-виховного процесу; нормативно-правове регулювання у сфері бібліотечно-інформаційної діяльності шляхом розроблення організаційно-управлінської документації для шкільних бібліотек України; аналітично-прогностична діяльність (аналіз стану та виявлення тенденцій розвитку шкільних книгозбірень України); організація й координація наукових досліджень із проблем, пов'язаних зі специфікою роботи шкільних бібліотек; підвищення професійного рівня бібліотечних фахівців шкільних бібліотек завдяки проведенню в рамках організації безперервної освіти заходів (міжнародних, всеукраїнських науково-практичних конференцій, семінарів, практикумів, засідань круглих столів тощо), спрямованих на підвищення їх професійної компетентності; науково-методичний супровід інноваційної діяльності шкільних книгозбірень (пошук, розроблення та впровадження інновацій, що сприяють покращенню ефективності і якості роботи таких установ); оприлюднення на шпальтах газети «Шкільна бібліотека плюс» (видається за сприяння МОН України та за участі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського) матеріалів наукових і соціологічних досліджень щодо діяльності шкільних бібліотек, позитивних результатів роботи книгозбірень, досвід діяльності яких отримав визнання за підсумками спільно проведених конкурсів, оглядів тощо; щорічна підготовка й проведення місячника шкільних бібліотек і професійних конкурсів.

Для забезпечення координації та вироблення єдиної стратегії розвитку книгозбірень освітянської мережі науковців Інституту введено до складу координаційної Ради щодо вдосконалення діяльності мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України, створеної при ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, як виконавчого органу Бібліотечно-інформаційної ради при Президії Національної академії педагогічних наук України. Своєю роботою Рада сприяє вирішенню питань формування, функціонування, науково-методичного керівництва й координації мережі освітянських бібліотек як частини загальнонаціональної бібліотечної системи України.

У рамках співпраці ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського з Інститутом інноваційних технологій і змісту освіти МОН України протягом 2012–2013 рр. проведено два спільні заходи з проблем шкільних книгозбірень, засідання Ради щодо вдосконалення діяльності мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України й сумісне засідання Вчених рад установ. Чергове засідання Ради 2012 р. було присвячено темі «Науково-методичне забезпечення інноваційного розвитку шкільних бібліотек України». На ньому розглянуто наступні питання: посилення взаємодії й співпраці між ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського та Інститутом інноваційних технологій і змісту освіти МОН України в питаннях інноваційного розвитку шкільних книгозбірень України; визначення пріоритетних напрямів розвитку шкільних

бібліотек відповідно до завдань сучасної системи освіти; оновлення нормативно-правової бази діяльності шкільних книгозбірень; удосконалення системи підвищення кваліфікації шкільних бібліотекарів; виявлення й поширення інноваційного досвіду шкільних бібліотек; розвиток кооперації та інтеграції ресурсів шкільних книгозбірень; об'єднання шкільних бібліотек у професійні громадські організації. На спільному засіданні Вчених рад установ 2013 р. було обговорено результати сумісної діяльності щодо вдосконалення роботи шкільних книгозбірень, а також проаналізовано сучасні проблеми функціонування таких установ: недосконалість їх нормативно-правової бази, недооцінення шкільної бібліотеки як обов'язкового компоненту навчально-виховного процесу та важливого складника освітнього простору навчального закладу, відсутність шкільних книгозбірень у документах державного й галузевого значення (концепціях, програмах, освітніх проектах та інших документах), застарілі книжкові фонди, невідповідність технічного оснащення й рівня їх інформатизації вимогам сучасної освіти, низький рівень суспільного престижу, соціальної та економічної захищеності шкільного бібліотекаря, відсутність у нього статусу педагогічного працівника навчального закладу, труднощі, пов'язані з кадровим забезпеченням. Учасників Вченої ради було ознайомлено з аналітичною довідкою, підготовленою ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського за результатами Рівненського експерименту з об'єднання шкільних і публічних бібліотек, який вивчала робоча група науковців Бібліотеки та Інституту в березні 2013 р. Членами Вченої ради для оптимізації діяльності шкільних книгозбірень, котрі покликані на якісно новому рівні здійснювати бібліотечно-інформаційне забезпечення учасників навчально-виховного процесу й надавати допомогу педагогам у всебічному розвитку особистості з глибоко усвідомленою громадською та соціальною позицією, системою наукових знань, відповідно до інтересів Української держави було прийнято рішення про співпрацю ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського й Інституту інноваційних технологій і змісту освіти МОН України з метою удосконалення нормативно-правової бази шкільних бібліотек. Зокрема, 2013 р. рекомендовано: розробити та затвердити оновлене примірне положення про шкільну бібліотеку; порушити питання в МОН щодо внесення змін до «Типових штатних нормативів загальноосвітніх навчальних закладів», затверджених наказом МОН України від 6 грудня 2010 р. № 1205, зазначивши, що незалежно від кількості класів у навчальному закладі, кожна така установа повинна мати не менше однієї повної посадової ставки бібліотекаря, а подальше розширення штату має відбуватися відповідно до обсягів роботи книгозбірні; реалізувати на практиці рішення колегії МОН України від 22 листопада 2007 р. щодо внесення змін до Законів України «Про освіту» і «Про вищу освіту» у частині віднесення бібліотечних працівників до категорії науково-педагогічних (для вищих навчальних закладів) та педагогічних (для професійно-технічних і загальноосвітніх навчальних закладів); заборонити вилучення зі структури навчального закладу шкільної бібліотеки шляхом перетворення її на публічно-шкільну.

У жовтні 2013 р. на базі ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського відбулася робоча нарада щодо підготовки пропозицій до Програми спільної діяльності МОН України й НАПН України на 2014–2016 рр. У ній брали участь науковці відділу наукового та прикладного бібліотекознавства й учені Відділення організації видання навчальної літератури Інституту інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. На нараді ухвалено наступні пропозиції до перспективного плану спільних дій: відповідно до одного із стратегічних завдань «Національної стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року»: *удосконалення бібліотечного та інформаційно-ресурсного забезпечення освіти й науки*, розробити та затвердити Концепцію розвитку бібліотек загальноосвітніх навчальних закладів України (2014–2015 рр.); оптимізувати діяльність книгозбірень ЗНЗ України всіх типів і форм власності; популяризувати досвід бібліотекарів із розроблення інноваційних форм роботи й методичних прийомів; створити належні умови для якісного інформаційного забезпечення учасників навчально-виховного процесу; провести Всеукраїнський конкурс «*Шкільна бібліотека*» (2014 р.); з метою сприяння інноваційному розвитку книгозбірень ЗНЗ та приверненню уваги до них як до важливого складника навчально-виховного процесу започаткувати щорічне проведення в рамках Міжнародного місячника шкільних бібліотек (жовтень) місячника шкільних бібліотек України. Також необхідно зазначити, що на 2014 р. Інститутом спільно з Бібліотекою заплановано організувати два вебінари: «Тенденції розвитку шкільних бібліотек в контексті інноваційного розвитку національної системи освіти» і «Шкільна бібліотека – стратегічний партнер освіти». Їх тематика відповідає нагальній потребі – сприянню інноваційному розвитку книгозбірень ЗНЗ України, адже, як свідчить досвід розвинутих країн, такі установи мають вагоме значення для досягнення високої якості освіти. Зокрема, у «Декларації о школьних библиотеках» Міжнародної асоціації шкільних бібліотек наголошується на тому, що «шкільна бібліотека відіграє важливу роль в досягненні цілей освіти і завдань школи» [1].

Усвідомлюючи те, що сьогодні інноваційна національна школа повинна мати у своїй структурі сучасну модернізовану шкільну бібліотеку, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського здійснює наукову роботу з надання саме практичної допомоги книгозбірням ЗНЗ з метою вдосконалення їх діяльності. 2002 р. уперше в Україні для шкільних бібліотекарів підготовлено збірник методичних рекомендацій. Завдяки комплексному висвітленню основних напрямів роботи шкільних бібліотек методичні рекомендації посприяли процесу оптимізації їх діяльності.

Розуміючи важливість підняття рівня професійної компетентності бібліотекаря, який в умовах сучасної школи стає навігатором у світі інформації й однією з ключових фігур у навчально-виховному процесі, Бібліотекою започатковано підготовку серії видань «На допомогу професійній самоосвіті працівників бібліотек освітніх установ». Першим із цієї серії світ побачив бібліографічний покажчик «Бібліотеки навчального закладу в контексті інформатизації суспільства». Нині шкільні книгозбірні отримали вже три його випуски. Перший – охоплює видання, що

були надруковані протягом 1999–2002 рр., другий – 2003–2007 рр., третій – 2008–2011 рр. Систематичний вихід бібліографічного покажчика надає допомогу фахівцям бібліотек загальноосвітніх навчальних закладів у самоосвітній діяльності, сприяє популяризації документів, що висвітлюють тенденції розвитку книгозбірень ЗНЗ як сучасних ресурсних бібліотечно-інформаційних центрів. За десять років у межах вищезазначеної серії випущено й інші видання: науково-методичні рекомендації «Формування інформаційної культури учнів загальноосвітніх навчальних закладів», методичний посібник «Анотування як процес аналітико-синтетичної обробки інформації»; два практичні посібники «Реферування як процес мікроаналітичного згортання інформації» і «Упровадження в практику роботи бібліотек освітянської галузі ДСТУ 7.16:2006 “Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання” та ДСТУ ГОСТ 7.80: 2007 “Бібліографічний запис. Заголовок. Загальні вимоги та правила складання”»; методичні рекомендації «Традиційні каталоги наукових бібліотек освітянської галузі», «Укладання оглядових документів», «Перевірка бібліотечних фондів», «Створення освітянськими бібліотеками інформаційного ресурсу з питань бібліотекознавства, бібліографознавства, книгознавства, документознавства та інформаційної діяльності в традиційній та електронній формах».

Важливу роль у підвищенні рівня професійної самоосвіти шкільних бібліотекарів й об'єднання їх творчого та інтелектуального потенціалу відіграє газета «Шкільна бібліотека плюс». Це професійне видання створено 2003 року з ініціативи ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського за підтримки Міністерства освіти і науки України й Благодійного фонду сприяння розвитку освіти імені Бориса Грінченка. Протягом десяти років існування газети на її сторінках систематично друкуються законодавчі та нормативно-правові документи, методичні матеріали, статті, які висвітлюють вітчизняний і зарубіжний досвід роботи шкільних книгозбірень; подаються матеріали щодо впровадження інформаційно-комунікативних технологій. Особливе місце в газеті займають публікації, підготовлені науковими співробітниками ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. Серед шкільних бібліотекарів має популярність «Календар знаменних і пам'ятних дат у галузі освіти і педагогічної науки», який щорічно готує названа установа.

Необхідно також зазначити, що інноваційному розвитку бібліотек ЗНЗ сприяють заходи, спрямовані на підвищення професійного рівня шкільних бібліотекарів, котрі щорічно організовуються ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського. Так, із 2008 р. за ініціативою директора цієї книгозбірні П. І. Рогової й підтримки президента Української асоціації Василя Сухомлинського О. Я. Савченко та доньки видатного педагога-гуманіста О. В. Сухомлинської щорічно в рамках Міжнародних і Всеукраїнських педагогічних читань «Василь Сухомлинський у діалозі з сучасністю» проводиться бібліотечна секція для фахівців шкільних бібліотек. Такі секції було організовано для бібліотекарів Кіровоградщини, Херсонщини, Хмельниччини, Донеччини. 2014 р. вона проводитиметься для співробітників книгозбірень ЗНЗ АР

Крим. Також щорічно в рамках міжнародних і всеукраїнських конференцій, семінарів проходять секції саме для шкільних бібліотек.

Висновки. Підсумовуючи, варто зазначити, що багаторічна цілеспрямована робота ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського сприяє інноваційному розвитку книгозбірень освітянської галузі, зокрема бібліотек загальноосвітніх навчальних закладів. У схваленій Президентом України «Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 р.» у розділі «Сучасний стан розвитку освіти» констатується: «відбулися значні позитивні зрушення в бібліотечно-інформаційному забезпеченні педагогічної освіти і науки» [1]. Отже, це свідчить про те, що діяльність Бібліотеки як головного координаційного, науково-методичного центру мережі освітянських бібліотек МОН України та НАПН України впливає на процес удосконалення освітянських книгозбірень, зокрема й шкільних.

Список використаних джерел

1. Декларация о школьных библиотеках / [Международ. Асоц. Шк. Б-к]. – // Б-ка в шк. – 2000. – Авг. (№ 3). – С. 2.
2. Концепція інформатизації мережі бібліотек загальноосвітніх навчальних закладів України : затв. рішенням Президії АПН України від 26 січ. 2006 // Освіта України. – 2006. – 17 берез. (№ 21). – С. 2–6.
3. Про Національну доктрину розвитку освіти : указ Президента України від 17 квіт. 2002 р. № 347/2002 // Освіта України. – 2002. – 23 квіт. – С. 4
4. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року [Електронний ресурс] : указ Президента України від 25 черв. 2013 р. №344/2013. – Електрон. текст. дані. – К., [2013]. – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/15828.html>. – Назва з екрана.
5. Про основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки : Закон України від 9 січ. 2007 р. №537-V // Відом. Верхов. Ради України. – 2007. – № 12. – Ст. 169.

И. И. Хемчян

Научно-методическое обеспечение школьных библиотек в условиях реформирования системы национального образования

В статье отражена деятельность главного координационного научно-методического центра сети образовательных библиотек МОН Украины и АПН Украины – ДНПБ Украины им. В. А. Сухомлинского по научно-методическому обеспечению школьных библиотек Украины, исследовано ее влияние на оптимизацию их работы.

Ключевые слова: Государственная научно-педагогическая библиотека Украины имени В. А. Сухомлинского, научно-методическая работа, школьная библиотека, инновационное развитие, профессиональное самообразование.

I. I. Khemchian

Scientific and Methodological Support for School Libraries in Ukraine Under the Conditions of Reforming the National Education System

The article is concerned with the activity of V. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine as a main coordinating scientific and methodological centre which belongs to the network of educational libraries subordinated to the Ministry of Education and Science of Ukraine and the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine. The author highlights scientific and methodological support for school libraries in Ukraine, analyzes its influence on the optimization of their work.

Key words: V. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine, scientific and methodological work, school library, innovative development, professional self-education.

Надійшла до редколегії 30.12.2013 р.

УДК 028.5(091)

A. I. Рубан,
наук. співроб. ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського

ДИТЯЧЕ ЧИТАННЯ: ПОГЛЯДИ ВЧЕНИХ, ПЕДАГОГІВ, ПИСЬМЕННИКІВ ІЗ ДАВНІХ ЧАСІВ ДО СЬОГОДЕННЯ

У статті, підготовленій за результатами бібліографічного огляду видань із фондів Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського «Дитина і книга: погляд крізь призму часу», зроблено спробу розглянути найважливіші етапи розвитку дитячої літератури й дитячого читання з найдавніших часів до сьогодення з урахуванням історико-культурних процесів, що характеризують ту чи іншу епоху.

Ключові слова: *читання, дитяче читання, історія дитячого читання, книга, видання, читачі, дитяча література, історія дитячої літератури, бібліотеки, культура, освіта, Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського, бібліографічний огляд.*

Постановка проблеми. Аналіз історії української й світової літератур, літературних процесів різних епох, бібліотечної справи дає можливість стверджувати, що увага до проблем дитячої книжки та дитячого читання в певні періоди то посилювалася, то вщухала. Подібні тенденції зумовлені багатьма факторами: соціально-культурним середовищем, станом книговидавництва, аксіологічними домінантами, превалюванням певного функціонального аспекту книги для дітей, специфікою ролі, покладеної на дитяче читання в той чи інший час [10, с. 7].

Нині, коли весь світ занепокоєний тенденцією до зниження рівня дитячого читання, до популяризації книжки й читання активно долучаються дитячі, юнацькі й шкільні книгозбірні. З 2006 р. Державна науково-педагогічна бібліотека України імені В. О. Сухомлинського, яка очолює мережу освітянських бібліотек МОН України й НАПН України, бере участь у заходах, присвячених цій актуальній тематиці, виступаючи активним популяризатором наукових знань про книжку, читання.

Для надання допомоги шкільним бібліотекарям, учителям, батькам щодо залучення дітей до читання в рамках НДР «Теоретичні та науково-практичні аспекти створення інтегрованого галузевого інформаційного ресурсу в Державній науково-педагогічній бібліотеці України імені В. О. Сухомлинського» (наук. керівник – канд. іст. наук, старш. наук. співроб., директор ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського П. І. Рогова) фахівці книгозбірні підготували бібліографічний огляд 76 назв видань із питань дитячого читання «Дитина і книга: погляд крізь призму часу» [5], використавши для цього наявні в її фонді книги.